

FREDA-kortfrågor

Råd för användning

FREDA-kortfrågor är i första hand avsedda att användas i intervjuform. Handboken VÅLD [3] beskriver i vilka situationer professionella kan behöva fråga om våld. Det gäller i första hand vid direkta indikationer om våldsutsatthet. Men en verksamhet kan också besluta sig för att ställa frågor om våldserfarenhet i en viss målgrupp under en begränsad period i syfte dels att göra en inventering av våldsutsatthet i gruppen och dels att undersöka verksamhetens förmåga att identifiera våld [3, 8].

Klienten och den professionella bör ha en någorlunda etablerad kontakt, först efter andra eller tredje mötet kan det vara lämpligt att ställa frågor om våld om det inte har funnits några tidigare tecken på våldsutsatthet. Frågor om våld ställs lämpligen i enrum med klienten.

Det är inte säkert att en person som utsätts för våld väljer att uppge det vid första tillfället som frågan tas upp. Om det finns indikationer på våld kan det finnas skäl att fråga igen vid nya tillfällen.

Om det framkommer att ett barn kan ha utsatts för eller bevittnat våld eller andra övergrepp av en närstående ska nämnden inleda en utredning om barnets behov av stöd och hjälp (jfr 6 kap.1 § SOSFS 2014:4).

Bestäm inramning av frågorna

Oavsett om FREDA-kortfrågor används i enskilda fall vid tecken på våldsutsatthet eller i en inventering under en avgränsad period är det viktigt att de praktiskt verksamma planerar på vilket sätt de introducerar frågorna och planerar hur de ska hantera olika svar och reaktioner från den tillfrågade.

I de flesta situationer torde det vara rimligt att inleda frågorna med att berätta om socialtjänstens ansvar för att identifiera och erbjuda stöd och skydd till personer som är utsatta för våld som en viktig anledning att ta upp frågan.

Det kan exempelvis vara relevant att berätta att frågor om våld ställs till alla i den aktuella målgruppen under en viss period, om så är fallet, och varför. Om frågor om våld ställs på grund av att den professionella har uppfattat signaler om våldsutsatthet hos en enskild kan det vara viktigt att berätta vilka omständigheter som väckt oro och föranleder frågorna och samtidigt visa på en beredskap att ompröva sina föreställningar.

När man ställer frågorna om barnen i FREDA-kortfrågor är det viktigt att vara särskilt förberedd och använda det egna omdömet. Det beror på att frågorna har ändrats respektive förts in efter att prövningen av instrumenten i FREDA genomfördes.

Rutin när våld identifieras

Varje professionell som frågar om våld bör känna sig säker på hur ett jakande svar ska hanteras och vilka rutiner för vidare information, hänvisning eller ytterligare utredning som gäller i verksamheten när våldsutsatthet identifieras. Att besluta om rutiner för detta bör ingå i en verksamhets förberedelser inför användningen av FREDA. Det är viktigt att berätta för den person som får frågor om våld vad verksamheten har för rutiner och möjligheter att ge stöd och skydd till våldsutsatta personer.

Förbered exempel på våld

Konkret bör varje fråga föregås av en kortare beskrivning av vad som avses med våld i de olika fallen, till exempel enligt följande (finns delvis även i formuläret):

- Fysiskt våld kan exemplifieras med knuffar, örfilar, slag, sparkar etc. riktade mot klienten.
- Psykiskt våld kan exemplifieras med nedsättande kommentarer, förföljelse och hot riktade mot klienten eller mot någon som är viktig för klienten (t.ex. barn, husdjur) och med materiellt våld som att slå sönder porslin eller ägodelar.
- Sexuellt våld kan exemplifieras med olika typer av sexuella aktiviteter mot klientens vilja.

Vem avses med närstående

Upplys gärna den tillfrågade om att närstående kan syfta på nuvarande partner (man/kvinna), en f.d. partner eller annan familjemedlem, en släkting eller släktingar, en vän eller bekant. Det kan även gälla andra personer som den våldsutsatta har eller har haft en nära och förtroendefull relation med. Bedömningen av vem som kan betraktas som närstående ska göras utifrån familje- och levnadsförhållanden i det enskilda fallet (prop. 2006/07:38 s 31). Att klargöra vem som utövar våldet kan ha betydelse för om en riskbedömning av fortsatt utsatthet behöver göras.

Kompetens om våld och bemötande behövs

Viss kompetens inom våldsområdet är en förutsättning för att besluta om när och hur frågor om våldserfarenheter ska ställas. För beslut om att inventera våldsutsatthet i en särskild målgrupp är exempelvis kännedom om våldsutsatthet i olika grupper relevant.

När det gäller att fråga om våld i enskilda fall kan forskning om våldsutsattas erfarenheter av bemötande vägleda den professionella. Det finns ett flertal vägledningar som belyser situationen att ställa frågor om våld [9]. En central insikt är att våldsutsatta ofta kan känna skam och skuld över våldssituationen. Reaktionen hos den professionella som frågar om våld är därför av stor betydelse. Att bli negativt bemött, och framförallt att inte bli trodd eller inte bli tagen på allvar, upplevs som mycket svårt och kan fördröja eller förhindra vidare hjälpsökande och uppbrott [10].

FREDA-kortfrågor

Många människor utsätts för våld och övergrepp i hemmet eller på andra platser och i den situationen har man rätt att få hjälp och stöd. Våldet kan vara fysiskt, att bli knuffad, slagen, sparkad och så vidare. Det kan också vara psykiskt, att man kränks, trakasseras, hotas, får saker förstörda eller att någon annan tar kontroll över ekonomin. Ibland uppstår tvång och våld i sexuella relationer.

Vi vill be dig att svara på tre frågor om din situation (1, 2, 3). Det ber vi också andra som kommer till oss att göra. Om du har någon funktionsnedsättning frågar vi särskilt kring den (4, 5).

	Under senaste året?	Tidigare i livet?	Är du nu rädd för den/de personerna?	Har du nu kontakt med den/de personerna?
1. Har du blivit utsatt för någon form av fysiskt övergrepp av någon (t.ex. knuffad, slagen, sparkad, eller annat)? NEJ ☐ JA ☐	Om JA, av vem/vilka	Om JA, av vem/vilka	NEJ ☐ JA ☐	NEJ ☐ JA ☐
2. Har du blivit utsatt för någon form av psykiskt övergrepp (t.ex. kränkt, trakasserad, kontrollerad, hotad, fått saker förstörda, ej fått kontrollera ekonomi eller annat)? NEJ ☐ JA ☐	Om JA, av vem/vilka?	Om JA, av vem/vilka?	NEJ ☐ JA ☐	NEJ ☐ JA ☐
3. Har du blivit utsatt för någon form av sexuellt tvång? NEJ ☐ JA ☐	Om JA, av vem/vilka?	Om JA, av vem/vilka?	NEJ ☐ JA ☐	NEJ ☐ JA ☐
4. Har du hindrats från att använda rullstol, käpp eller annat hjälpmedel? NEJ ☐ JA ☐	Om JA, av vem/vilka	Om JA, av vem/vilka	NEJ ☐ JA ☐	NEJ ☐ JA ☐
5. Har du vägrats hjälp med att ta din medicin, komma till badrummet, komma upp ur sängen, klä dig eller få mat/dryck? NEJ ☐ JA ☐	Om JA, av vem/vilka	Om JA, av vem/vilka	NEJ ☐ JA ☐	NEJ ☐ JA ☐

Om du har hemmavarande barn under 18 år:

Har barnet/barnen vid övergrepp sett, hört eller märkt våldet?

Nej Ja, vid enstaka tillfälle Ja, vid upprepade tillfällen

Oavsett övergrepp mellan vuxna, har barnet/barnen själva varit utsatta för våld?

Nej Ja, vid enstaka tillfälle Ja, vid upprepade tillfällen